

A Douăzeci și treia Olimpiadă Internațională de Lingvistică

București (România), 26 iulie – 2 august 2026

Problema pentru competiția pe echipe

Limba zapotecă din Teotitlán del Valle aparține grupului dialectal zapotec din vestul văii Tlacolula, la rândul lui parte a familiei oto-manguenă. Este vorbită de circa 5000 de persoane în valea Oaxaca din Mexic. În Teotitlán del Valle există o legendă despre **Kresěnsy** ‘Crescencio’, cunoscut respectuos drept **dāKrésěnsy** ‘Don Crescencio’, un bărbat din Sierra Norte, lanțul montan situat la nord de Teotitlán del Valle. Se putea transforma în orice al cărui spirit îl cucerise, de la un vultur până la însuși vântul, și fura de la cei bogați pentru a da celor săraci.

În limba zapotecă din Teotitlán del Valle, tonul vocalei schimbă înțelesul (grav: nemarcat; mediu: $\bar{\circ}$; înalt: $\acute{\circ}$; ascendent: $\check{\circ}$; descendent: $\hat{\circ}$). De exemplu, **bēll** ‘șarpe, pește’ are un ton grav, **bēll** ‘dacă’ are un ton mediu, iar **bēll** ‘câți/câte, cât costă’ are un ton înalt. Vocalele se diferențiază, de asemenea, în funcție de circulația aerului (normală: nemarcat; parțial blocată: $\circ$; complet blocată: $\circ$). Tonul și fluxul de aer ale unei vocale se pot schimba din diferite motive, precum sunetele alăturate sau anumite procese. De exemplu, este dificil de menținut un ton înalt cu un flux de aer restricționat, așa că tonul devine descendent. Un alt exemplu poate fi observat comparând numele **Kresěnsy** cu **dāKrésěnsy**.

Δ **r** $\approx$ *r*, dar pronunțat mai scurt, cu o singură vibrație. **rr** = *r* (așa-numitul *r* vibrant). **x** = *ș*. **xh** = *j*. **tx** = *c* în cuvântul *ceai*. **dx** = *g* în cuvântul *geam*. **y** = *i* în *iarbă*. **e** = *e* în *cerc*. ϵ $\approx$ *e* în *cerc*, dar pronunțat cu gura mai larg deschisă.

Map data ©2026 Google, INEGI

Partea I.

Această secțiune conține o repovestire a poveștii lui Don Crescencio de către Dna. Guillermina Bautista Lorenzo, înregistrată și transcrisă de Hiroto Uchihara și Ambrocio Gutiérrez Lorenzo. În traduceri, cuvintele sau sintagmele subliniate sunt scoase în evidență. Pentru enunțurile care conțin vorbire directă, vorbitorul este indicat între paranteze (doar în traducere). În limba zapotecă din Teotitlán del Valle, virgulele marchează pauze lungi în vorbire, iar spațiile marchează pauze scurte în vorbire.

Povestea este dată în ordine aleatorie pe **pagina 3**, iar traducerea acesteia este dată în ordine cronologică pe **pagina 4**. Povestea este împărțită în două. Prima jumătate a poveștii corespunde cu traducerile 1–17 și cu enunțurile A–Q. A doua jumătate a poveștii corespunde cu traducerile 18–41 și cu enunțurile AA–RR; cu toate acestea, pentru șase dintre traducerile din cea de-a doua jumătate a poveștii lipsesc enunțurile corespunzătoare în limba zapotecă din Teotitlán del Valle.

Enunțurile în limba zapotecă din Teotitlán del Valle conțin mai multe împrumuturi, care sunt scrise ca indici în italic după traducerea fiecărui cuvânt împrumutat. De exemplu, „bogat_{rico}” înseamnă că cuvântul din limba zapotecă din Teotitlán del Valle care înseamnă „bogat” provine din cuvântul *rico*.

Următoarele cuvinte sunt împrumutate din limba spaniolă:

• ‘măgar’ < <i>burro</i> ;	• ‘servitor’ < <i>mozo</i> ;	• ‘bogat’ < <i>rico</i> ;
• ‘chiar, până’ < <i>hasta</i> ;	• ‘sărac’ < <i>pobre</i> ;	• ‘săptămână’ < <i>semana</i> ;
• ‘oră, timp’ < <i>hora</i> ;	• ‘motiv, scop’ < <i>razón</i> ;	• ‘magazin’ < <i>tienda</i> .

$\triangleleft \left. \begin{array}{l} rr \text{ în cuvântul } burro \\ r \text{ în cuvintele } razón, rico \end{array} \right\} = r \text{ (așa-numitul } r \text{ vibrant). } r \text{ în cuvintele } hora, pobre \approx$
 r , dar pronunțat mai scurt, cu o singură vibrație. $c = c$ în *carte*. $z = s$. h nu se pronunță.

Următorul cuvânt este împrumutat din limba nahuatl: ‘mezcal’ < *mexcalli*.

$\triangleleft x = \text{ș. } c = c \text{ în } carte$.

Mezcal este o băutură alcoolică fabricată din planta de agavă.

Oaxaca este capitala statului mexican cu același nume.

- (a) Faceți corespondențele între traducerile 1–17 și enunțurile A–Q.
- (b) Faceți corespondențele între traducerile 18–41 și enunțurile AA–RR. Scrieți „N/A” dacă enunțul corespunzător lipsește.
- (c) Pentru cele șase traduceri cărora le lipsesc enunțurile corespunzătoare, scrieți acele enunțuri în limba zapotecă din Teotitlán del Valle. Puteți scrie traducerile în orice ordine, dar trebuie să indicați numărul enunțului 18–41 pe care îl traduceți.

△ Enunțurile A–Q corespund traducerilor 1–17.

- A. Gāxhbālūyān lādān xáridyε maskály.
- B. Gāxhgúnñi dāKrésěnsy, xhí txítô'n, xhí txítô'n maskálykán Llŵá'.
- C. Gāxhzé dāKrésěnsy nez Llŵá' zétā'wān máskálykī, zénēn dxmúsān txírúdxpúrrān.
- D. Gazūb xsilytε retyug dāKrésěnsy dūb térugwāyān.
- E. Gūlgúgwā dbúrr maskálykán. Gūlgúgwā lādúm maskálykán.
- F. Gullikā yúbyú, zilytε maskály rayápún, xhí txítô'nēn Llŵá'.
- G. Komnā'tē rizākān rūnyān zūynkī tūzyān, gūdīlyān tūp mūs gáknē lān.
- H. Kresěnsy bidyélān.
- I. Lē'n dāyn gáxyga logedxrē' gūbānyān.
- J. Lē'n teges rô'wtε rugwāyānén.
- K. Maskály batā'wān gáxhtxī'nga, txī'nga gūpān mēdy.
- L. Nā dūdxbā.
- M. Rrīkwte guk dāKrésěnsy kommaskály gulēn.
- N. Txianā tyóp xmán kánēn lādān, zilytε maskály ákábēdān.
- O. Txikytε gunñdān gūbāyn tébēnny nírak ryak bi.
- P. Zēky rūnyān gáxhribēn máskály.
- Q. Zittε mēdy gūpān, zittε mēdy gūpān.

△ Enunțurile AA–RR, plus alte șase enunțuri care sunt omise, corespund traducerilor 18–41.

- AA. Bāgály nāin?
- BB. Gāxhgúrki byāk dāKrésěnsy tebidun rô'wtε.
- CC. Gāxhwénēn dxmúsān tédyēnd rô'wtε tésīdān xígyēnēdān.
- DD. Gūltū', gūltū'. Tiptε nā bídunkán.
- EE. Maskály bānyān téretā'wānén Llŵá'.
- FF. Nā'tē gū dūxpúrrun, nā'tē gū dūxpúrrun.
- GG. Rēky bákātsān txī'n xmēdyān.
- HH. Targū'ntū gūltū', targū'ntū gūltū'.
 - II. Txibazūyndān lē'n dyēnd rô'wtēkī, gāxhgúnñi dāKrésěnsy, gūlkā' rátε nirikāztū txírúgūlgúgwāin dūxpúrrun.
- JJ. TxigūkdāKrésěnsy bēngúl, lē'n dā:yn gūbānyān.
- KK. Txirútxiáruguyn kíxhān gáxhryākān bídun, tékēdtúrúđēddi xsón xúr ridyēñ lē'n dyēndkī.
- LL. Txī'n niribān dāKrésěnsykī rūtā'wān Llŵá'.
- MM. Ttxī'nīn rīgīzyān ríkā' dxmúsān.
- NN. Ttxī'nīn rúđēdān dbēnny prúb nirādxāgān txiázyén.
- OO. Zēky gūk xkālānyān.
- PP. Zēky rūnyān tékēdrīgīxhdyān rátε nirizyēn, komaxt nākāytε rak txiryākān bídun.
- QQ. Zittε mēdy rāpā', zittε mēdy rāpā', zyēntε bēnny zāk gáknē.
- RR. Zyēntε xīndēky yū' rē, gūlkā', gūlkā' rátε nitxíka dūxpúrrun, gūlkā'.

△ Traducerile 1–17 corespund enunțurilor A–Q.

(1) Acum multă vreme, ei au spus că a trăit o persoană care este capabilă să se transforme în vânt. (2) A trăit pe dealul din apropierea acestui sat. (3) L-a chemat Crescencio. (4) Don Crescencio a devenit foarte bogat_{rico} pentru că a produs mezcal_{mexcalli}. (5) A vândut mezcal_{mexcalli}, [și] atunci puțin câte puțin, puțin câte puțin a avut bani. (6) A avut mulți bani. A avut mulți bani. (7) Dimineața foarte devreme, Don Crescencio merge să taie agavă ca să [o] fiarbă. (8) O fierbe într-o oală foarte mare. (9) Face așa, [și] atunci produce mezcal_{mexcalli}. (10) Deoarece i se pare foarte greu să facă toată acea (menționată anterior) muncă singur, a căutat patru servitori_{mozo} care îl puteau ajuta. (11) Atunci el i-a învățat cum să producă mezcal_{mexcalli}. (12) După două săptămâni_{semana} în care îi aducea cu el, produceau deja mult mezcal_{mexcalli}. (13) Atunci Don Crescencio a spus: „Măine putem merge să vindem. Măine putem merge să vindem acel mezcal_{mexcalli} în Oaxaca.” (14) (Servitor) „Ai dreptate. Avem mult mezcal_{mexcalli}. Măine putem merge să îl vindem în Oaxaca.” (15) (Don Crescencio) „Încărcați măgarii_{burro} cu acel mezcal_{mexcalli}. Încărcați-i cu acel mezcal_{mexcalli}.” (16) Atunci Don Crescencio mergea la Oaxaca, mergea să vândă acel mezcal_{mexcalli} (menționat anterior), mergea să aducă servitorii_{mozo} și măgarii_{burro} cu el. (17) Bine, [asta] este povestea.

△ Traducerile 18–41 corespund enunțurilor AA–RR, plus altor șase enunțuri care sunt omise.

(18) Când a sosit în Oaxaca, atunci a vândut acel mezcal_{mexcalli} (menționat anterior). (19) Atunci și-a adus servitorii_{mozo} într-un magazin_{tienda} foarte mare ca să poată cumpăra cu ce se puteau întoarce. (20) Când au sosit în interiorul aceluiași magazin_{tienda} (menționat anterior) foarte mare, atunci Don Crescencio a spus: „Luați tot ce vreți și încărcați-l pe măgarii_{burro} noștri.” (21) (Servitori) „Sunt multe lucruri aici. Luați. Luați tot ce pot căra măgarii_{burro} noștri. Luați.” (22) (Servitori) „Măgarii_{burro} noștri pot căra multă greutate. Măgarii_{burro} noștri pot căra multă greutate.” (23) (Don Crescencio) „Cât costă?” (24) Atunci, în acel moment_{hora} (menționat anterior), Don Crescencio s-a transformat într-un vârtej foarte mare. (25) S-a transformat într-un vârtej foarte mare în acel magazin_{tienda} (menționat anterior). (26) Face așa ca să nu plătească pentru tot ce cumpără, pentru că devine chiar_{hasta} foarte întunecat când se transformă în vârtej. (27) (Don Crescencio) „Repede, să mergem. Repede, să mergem.” (28) (Servitori) „Să mergem. Să mergem. Acel vârtej este foarte puternic.” (29) O parte din ce fură acel Don Crescencio (menționat anterior), vinde în Oaxaca. (30) Distribuie puțin mai mult, [ceea ce] iau servitorii_{mozo} săi. (31) Dă puțin mai mult persoanelor sărace_{pobre} pe care le întâlnește când deja se întorcea. (32) Așa a fost viața lui. (33) Așa a fost viața lui Don Crescencio. (34) A făcut mezcal_{mexcalli} ca să poată merge să îl vândă în Oaxaca. (35) Merge acolo să ia lucruri cu care se putea întoarce. (36) Și când putea fi pe punctul de a plăti, atunci se transformă în vârtej ca nimeni să nu observe (lit. să dea o minte_{razón}) în ce moment_{hora} părăsește acel magazin_{tienda} (menționat anterior). (37) (Don Crescencio) „Am mulți bani. Am mulți bani. Voi fi capabil să ajut mulți oameni.” (38) (Servitor) „Don Crescencio are mulți bani.” (39) Când Don Crescencio a devenit bătrân, a trăit pe deal. (40) Și-a ascuns o parte din bani acolo. (41) Ei spun că a ascuns puțin mai mult în acest sat.

Partea a II-a.

Această secțiune conține o repovestire a poveștii lui Don Crescencio de către Dna. Ana González Gutiérrez, înregistrată de Angela Hou (autoare) și Gabriel Swai. Cei doi erau străini, așa că „nostru” exclude ascultătorii. Povestea este, totuși, ceva mai informală, deoarece aceștia erau deja familiari cu Ana la momentul înregistrării.

Povestea este dată în ordine cronologică, dar traducerile sunt date în ordine aleatorie. Câteva dintre traduceri lipsesc. De asemenea, sublinierile care reprezintă scoaterea în evidență lipsesc din traduceri.

Următoarele cuvinte sunt împrumutate din limba spaniolă: ‘centavo, ban, bani’ < *centavo*; ‘fel, mod’ < *modo*; ‘dar’ < *pero*. Un centavo este o monedă aproape lipsită de valoare, similară cu moneda de un ban.

- (d) Faceți corespondențele între traducerile 1–11 și enunțurile A–F. Scrieți „N/A” dacă traducerea corespunzătoare lipsește.
- (e) Identificați cuvântul sau sintagma care ar trebui subliniat(ă) în traducerile A–F. Dacă traducerea nu conține un cuvânt sau o sintagmă scoasă în evidență, scrieți „N/A”.
- (f) Traduceți cele cinci enunțuri rămase. Dacă un cuvânt sau o sintagmă este scoasă în evidență, subliniați-o. Puteți scrie traducerile în orice ordine, dar trebuie să indicați numărul enunțului 1–11 pe care îl traduceți.

(1) Binnyetrê', nā, rinnīdān lān Krēsēnsy. (2) Lān nān tébinnyet, rāknēn bēnny prub. (3) Txiázēdān yū' rē rikīnān séntāb. (4) Pēr lān kédráxhyēldyán témudx kanáknēn dūsō'n. (5) Lān ná txyākān bí, dyēkān bīsyē. (6) Āx zéký ná nírīnnyān lódūsō'n nírīxhī' séntāb. (7) Āx zéký ná nībēllryākān bí. (8) Āx térākān séntābkī lōdān térudēdānén dūsā' prūbūn. (9) Dūsō'n nírākīn téseñtāb kannāb bēllrākxhūdān bēll. (10) Lān gyēbā, gyēn ráknēn dūsā' prūbūn. (11) Āx zéký ná tédīdx xtē binnyetrê' nigūknē dúgālbāyn xtē dūsō'n nírīkīn dūnún.

- A. Și așa este cel care spune comunității noastre că banii_{centavo} se obțin (lit. sunt storși).
- B. Dar_{pero} el nu găsește un mijloc_{modo} prin care să ajute comunitatea noastră.
- C. Indiferent de câți bani cerea comunitatea noastră, care nici măcar un ban_{centavo} nu face, dacă ei sunt bolnavi...
- D. Este acest cineva... ei spun că îl cheamă Crescencio.
- E. Când deja venea să stea aici, este nevoie de bani_{centavo}.
- F. ... și ca să facă acei (menționați anterior) bani_{centavo} pentru ei ca el să îi dea comunității noastre sărace_{pobre}.

Partea a III-a.

Această secțiune conține parte din morfologia verbală a limbii zapotecă din Teotitlán del Valle. O serie de verbe este dată în trei forme: o formă de bază, careia îi lipsește subiectul, și două alte forme care conțin un subiect persoana I singular, respectiv persoana a III-a singular. Pentru confortul vostru, în forma de bază prefixele au fost separate cu cratime (-) de rădăcinile verbale. Unele forme plasează un ton înalt pe cratimă (ˈ) ca să indice că prefixul precedent face ca următoarea vocală să primească un ton înalt. Un marcator nul (Ø) este folosit pentru a simboliza adăugarea de înțeles fără a se adăuga alte sunete. Înțelesurile formelor persoanei I singular sunt date în ordine aleatorie. Prescurtarea *x* semnifică, după caz, "cineva", "ceva" sau "undeva".

	forma de bază	Pers. I sg.	Pers. III sg.	înțelesul pers. I sg.
1.	b-a-dxāg	badxāgá	badxāgān	A. Eu am cumpărat <i>x</i> (în întregime)
2.	b-a-txa	batxâ	bātxān	B. Eu pot/aș putea fi înfometat
3.	bi-dxibý	bidxībya	bidxībyān	C. Eu pot/aș putea umple <i>x</i>
4.	bi-dyē	bidyē	bidyēn	D. Eu pot/aș putea sări
5.	g-aˈ-dxāg	gadxāgá	gadxāgān	E. Eu pot/aș putea lăsa <i>x</i>
6.	g-uˈ-sēd	gusēda	gusēdān	F. Eu mă pot/m-aș putea întâlni cu <i>x</i>
7.	g-uˈ-txa	gutxâ	gūtxān	G. Eu pot/aș putea studia <i>x</i>
8.	gu-bix	gubixa	gubīxān	H. Eu am umplut <i>x</i> (în întregime)
9.	gu-gizh	gugīzha	gugīzhān	I. Eu umplu <i>x</i> (deseori/în mod obișnuit)
10.	gu-llyān	gūllyāná	gūllyānān	J. Eu sunt (deseori/în mod obișnuit) speriat
11.	gu-tyes	gutyēsá	gutyēsān	K. Eu m-am speriat (în întregime)
12.	gu-zī	guzyē	gūzyēn	L. Eu am sărit (în întregime)
13.	r-a-dxāg	radxāgá	radxāgān	M. Eu am lăsat <i>x</i> (în întregime)
14.	r-u-sēd	rusēda	rusēdān	N. Eu trăiesc (deseori/în mod obișnuit)
15.	r-u-txa	rutxâ	rūtxān	O. Eu mă întâlnesc cu <i>x</i> (deseori/în mod obișnuit)
16.	ri-bāyn	rībānyá	rībānyān	P. Eu m-am întâlnit cu <i>x</i> (în întregime)
17.	ri-dxibý	ridxībya	ridxībyān	Q. Eu am plătit pentru <i>x</i> (în întregime)
18.	Øˈdyē	dyē	dyēn	R. Eu studiez <i>x</i> (deseori/în mod obișnuit)
19.	Øˈllyān	llyāná	llyānān	S. Eu am fost înfometat (în întregime)
20.	Øˈtyes	tyēsá	tyēsān	T. Eu am fost întors (în întregime)

- (g) Faceți corespondențele între seturile de forme verbale 1–20 și înțelesurile lor corespunzătoare la persoana I singular A–T.

Mai jos sunt date în ordine aleatorie două seturi de forme verbale ale căror înțelesuri la persoana I singular sunt ‘Eu aștept (deseori/în mod obișnuit)’ și ‘Eu sunt (deseori/în mod obișnuit) într-o situație’. Așa cum a fost demonstrat mai sus, anumite verbe suferă modificări suplimentare cu un subiect la persoana I singular, în funcție de înțelesul verbului, inclusiv exact unul dintre cele de mai jos.

forma de bază	Pers. I sg.	Pers. III sg.
ri-bēz	ribēzá	rībēzán
ri-bēz	ribēzá	rībēzán

(h) Determinați care set corespunde cărui înțeles. Explicați cum se formează formele de persoana I și de ce diferă între ele.

(i) Scrieți formele verbale în limba zapotecă din Teotitlán del Valle și traduceri lor 21–30.

21. El poate/ar putea fi speriat
22. El poate/ar putea trăi
23. El sare (deseori/în mod obișnuit)
24. El a studiat x (în întregime)
25. Eu sunt (deseori/în mod obișnuit) înfometat
26. Eu pot/aș putea fi întors din drum
27. Eu pot/aș putea fi speriat
28. Eu pot/aș putea trăi
29. Eu sar (deseori/în mod obișnuit)
30. Eu am studiat x (în întregime)

(j) Scrieți enunțurile în limba zapotecă din Teotitlán del Valle și traduceri lor 31–35. Dacă sunt posibile mai multe traduceri pentru un cuvânt sau o sintagmă, folosiți versiunea mai formală din **Partea I**.

31. Acum multă vreme, eu am trăit în nord, atunci am sosit în acest sat.
32. După ce am întâlnit vulturii și șerpii din apropierea aceluia sat (menționat anterior), mă puteam transforma în ei.
33. Dar când fac așa, vreau tot ce vor ei.
34. Când soarele răsare, fur banii persoanelor bogate din vest.
35. Și când soarele apune, îi ascund în est ca să poată trăi comunitatea mea.

—Angela Hou, Nina Stadermann

Redactori: Samuel Ahmed, Ákos Blaskovics, Mihai-Alexandru Bratu, Aida Davletova, Ivan Derjanski (redactor tehnic), Ana Meta Dolinar, Dmitri Gherasimov, Xenia Ghilearova, Stanislav Gurevici, Angela Hou, Boris Iomdin, Bruno L’Astorina, Dan-Mircea Mirea (redactor-șef), Andrei Niculin, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Alexandr Piperski, Maria Rubinștein, Kazune Sato, Milena Veneva, Elysia Warner.

Textul în română: Mihai-Alexandru Bratu (verificat de: Dan-Mircea Mirea).

Succes!

A Douăzeci și treia Olimpiadă Internațională de Lingvistică

București (România), 26 iulie – 2 august 2026

Foaie de răspunsuri: Echipa _____

(a)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	

(b)

18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.
34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.

(c) Puteți scrie traducerile în orice ordine, dar trebuie să indicați numărul enunțului 18–41 pe care îl traduceți.

_____.

_____.

_____.

_____.

_____.

_____.

(d)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----

(e)

A.	B.	C.
D.	E.	F.

Foaie de răspunsuri: *Echipa* _____

(f) Puteți scrie traducerile în orice ordine, dar trebuie să indicați numărul enunțului 1–11 pe care îl traduceți.

_____.

_____.

_____.

_____.

_____.

(g)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

(h) Determinați care set corespunde cărui înțeles. Explicați cum se formează formele de persoana I și de ce diferă între ele.

(i)

21.	22.	23.	24.	25.
26.	27.	28.	29.	30.

(j) 31. _____

32. _____

33. _____

34. _____

35. _____

⚠ Explicațiile adiționale, pe lângă răspunsurile în sine, nu se cer și nu vor fi punctate.